

Barcelona, Arxiu de la Catedral, cod. 186-3, plec 2, 1r.

Ihesus

*Ubi est qui natus est rex iudeorum?*¹. *Matheus II et cetera.*

L'enteniment de les paraules per mi a vosaltres proposades és aquest: Hon és lo rey dels juheus qui és nat? E són paraules que dixeren aquels III reys qui vengueren d'Orient en Judea per adorar Jhesucrist fill de² Déu gloriós. E dretament podien-los bé dir, atanent e considerant en aquest reverent infant Jhesús la sua:

Excel·lència e la
Sua gran clemència

De la excel·lència apar, car los III reys estimaven e creyen que aquest infant novellament nat havia excelència de la divinal magestat, era incomutable, e Déu eternal, segons que açò-s pot mostrar per una³

piadosa ystòria
nobla prophecia
meravellosa experiència e
spiritual reverència

De primo, segons que-s lig en les Ystòries Scolàstiques *super Genesis II*, concordant ab Johan Crisòstom *super Matheum*. 2^a, e en lo evangeli de Nichode[m]⁴us, bé que sie apòcrif, emperò és piadosa ystòria: en aquella sopor que Dèu mes en Adam com l'ach creat, abans que formàs la fembra, la sua ànima fo en èxtasi arrapada en paradís. E aquí viu los sacrets celestials⁵ e fo inbut de tota saviesa, e entre les altres coses fo-li revelada la incarnació del Fill de Déu e puys ell dix-ho a Sech, son fill. E noresmenys sa lig en lo evangeli de Nichodemus, bé que sia apòcrif, que com Adam fo bé veyl e malalt, tramés Sech, son fill, a paradís terrenal per haver del oli de misericòrdia, que Déu li havia promès. E com ell fos a la porta de paradís e ploràs e pregàs Déu, aparech-li l'àngel sent Miquel e dix-li: “Sech, no vuller plorar, ne per açò Déu pregar, car ton pare no pot haver del oli de misericòrdia fins que Déu sa sia fet hom, e batajat en flom Jordà, e finalment sia mort e recussitat. E ab ell ton pare recussitarà ab los altres amichs de Déu. E Déu dar-li ha del oli de misericòrdia, so és, paradís celestial, per lo qual és creat”.⁶Aquestes paraules revellà Adam a sos fills. E per consagüent, aquels als vinents, e vench fins a Nohé e a sos fills. E après del diluvi, Nohé e sos fills recontaren-ho als dexendants d'els e vench fins a oreylls de aquests III reys. E ells, que eren grans prínceps e filòsofs, vehent tot lo món ésser mal regit, desigant que fos reformat, speraven aquest infant Jhesús que devia ésser Déu e home, per lo qual sabien bé que-l món seria reparat e restaurat⁷. E aquesta és la piadosa ystòria. Après havien una nobla prophecia de Balaam, qui era antich de lur linatge e bé que fos mal hom e reprovat quant a la sua vida, emperò fou propheta en algunes coses bo e vertader⁸ e propheta d'equest aveniment, *Numeri XXIII: «Orienter stella ex Iacob et consurget virga ex Israel et percuciet duces Moab et vastabit filios Seth⁹»*: una virga se levaria en Israel, e aquesta, segons los doctós, és la Verge Maria, del linatge de Jacob, de la qual exiria una stela, ço és, Jhesuchrist nostro Salvador, qui abatria los ducs de Moab, ço és, tots los demonis, e destroniria los fills de Seth. Tots los fills de Chaim moriren en lo diluvi. Nohé, qui restaurà, fou del linatge de Seth, e

¹ Mt. 2, 2. | ² *Segueix de repetit.* | ³ *Segueix e que aguessen tal és, e açò pot sa mostrar, sense relació amb el text.* | ⁴ *manca.* | ⁵ *Segueix e entre les ratllat.* | ⁶ *Segueix a ratllat.* | ⁷ fins aquí el fragment corresponent a *Historia scholastica*, Historia libri genesis, cap. XVI. PL 198, 1070a. (CCCM 191). |

⁸ vertader, *afegit sobre la línia.* | ⁹ Num. 24, 17.

con vench aquest infant Jhesús destruï e regirà tot l'umenal linatge que vivia en carnal enteniment, e aquells que·ll volgeren seguir, feu-los tots spirituals, e aquells que romanen en lur carnalitat, finalment destruï-los e don-los dampnació, e per aquesta prophècia havien motiu los III reys de sperar aquest excel·lent e gloriós infant.

Après, per meravellosa experiència, segons que diu Johanès Crisostomus, per la prophècia de Balaam sa triaren XII grans filòsofs, e tots anys pujaven en lo munt Victorial, que és là en Orient, e segons lur costum levaven-sa netament e pregaven Déu¹⁰ III jorns que·ls mostràs aquesta stella, e era axí que si un d'èls moria, son fill/^{1v}. o lo pus proisma succeïa en loch lur. Esdevench-sa que per aytal jorn com fo la Nativitat de Jhesucrist, stant aquests en lo dit mont, aparech-los una stella novellament creada, bax situada, pus resplendent que les altres, e al mig havia un graciós infant ab una creu d'or al front, e dix-los: "anats an Judea, car lo Rey de Glòria que sperats és nat". E per la experiència meravellosa d'aquesta stella los reys ageren moviment a cercar lo Salvador Jesús qui era nat¹¹. De quarto, aquests III reys adoraren Jhesucrist. Per ço dixeren: «*Ubi est*» etcetera usque *ibi* «*et venimus adorare eum*»¹². Segons que diu sent Agostí, molts reys havia en Israel e naguns no adoraren Jhesucrist. ¹³Con vench, doncs que aquests venguessen dell cap del món per adorar-lo? No és versemblant que tan delicats hòmens e tan solempnes con ells eren fossen venguts de tan longues terres ab tants trebayls e tantes despeses per adorar Jhesucrist si solament creguessen ell ésser rey de Israel. Més per tal com estimaven que era Déu vertader, vengueren e adoraren-lo, e com sa diu aquell doctor Remigius: «*Soli Deo pertinet adorare*»¹⁴. E per tal canta la esgléya I ymno¹⁵: «*Ibant magi quam vide[r]ant stellam sequentes previam lumen requirunt lumine Deum fatentur munere*»¹⁶ et cetera. Altre loch: «*Ab oriente venerunt magi in Betleem adorare Dominum et apertis thesauris suis preciosa munera abtulerunt: aurum sicut regi magno, thus sicut Deo vero, mirram supulture eius*»¹⁷. Bona rahó havien doncs aquests reys de cercar e demanar hon era nat aquest infant Jesús, car¹⁸ creyen fermament ell ésser Déu vertader e glòria lur, e en açò·ns excita lo propheta Ysaïes com nos diu en la primera part de la epístola: «*Surge illuminare Iherusalem, quia venit lumen tuum et gloria Domini super te orta est*»¹⁹ I *filius Dei in carne natus et nobis visibiliter ostensus. Clama igitur, e dich illi, canticorum primo: «Indica mihi ubi pascas, ubi cubes*»²⁰, quia: «*Quemdadmodum desiderat servum ad fontes aquarum*»²¹ et cetera, scribitur in Psalmus. Exemplo istorum magorum et cetera. Et hoc de primo.

*De secundo*²². Atanent aquests reys a la gran clemència d'aquest gloriós infant, creyen que era Déu vertader, e per ço·l cercaven ab gran diligència. Sabets bé que abans que aquest infant nasqués tot l'umenal linatge, no solament en esta vida, més encara après la mort, era opremut e detengut per lo demoni. E per tal, conplanyent-sa lo propheta David en persona de tuyt, cridava a Déu dient: «*Ubi sunt misericordie tue antique, Domine?*»²³, «*Nunquid vane constituisti filios hominum*»²⁴ et «*Que utilitas in sanguine meo dum descendo in corrupcione?*»²⁵. No fo nagú dels pares antichs que per dignitat ne noblesa de virtuts pogués squivar aquesta captivitat. *igitur* pujar a paradís. Ne Adam per la sua dignitat, que era primer creat, ne Abel²⁶ per lo seu martiri reverencial, ne Nohé per lo seu gran trebayl, ne Abram per la sua ardent fe, ne Moysès per la gran amistat que havia ab Déu, ne David per la sua devoció, ne sent Johan Bartista per la sua preeminència e clara demostració, car ab lo dit seu mostrà Jesuchrist: «*Ecce agnus Dei*»²⁷ et cetera. Naguns d'aquests no foren dignes. Covench que·l infant Jesús, ab la sua gran clemència e pietat, se entreposàs entre Déu lo Pare e²⁸ l'umenal linatge. Sinó, tots eren perduts. Per ço, diu sent Pau *ad Titum III*^{2r}: «*Eramus nos aliquando insipientes et odibiles cum autem apparuit benignitas et humanitas salvatoris nostri Dei non ex operibus iustitie que fecimus nos, sed secundum suam misericordiam, salvos nos fecit per lavacrum regenerationes*»²⁹. Él trencà les presons infernals, saltà la captivitat e obrí les portes de paradís: «*Tu devicto mortis aculeo*

¹⁰ segueix que·ls ratllat. | ¹¹ *Legenda*, Maggioni, 133-134; *PG*, LVI, 637-638; | ¹² Mt. 2, 2. | ¹³ *Ratllat* que. | ¹⁴ *Cita no localitzada*. | ¹⁵ I ymno, *afegit sobre la línia*. | ¹⁶ *Himne crudelis Herodes* del dissabte de l'octava d'Epifania. | ¹⁷ *Antífona del segon dia de l'octava d'Epifania*. | ¹⁸ *Segueix ratllat, il·legible*. | ¹⁹ Is. 60, 1. | ²⁰ Cant. 1, 6. | ²¹ Ps. 41, 2. *Vulg. cervum enlloc de servum*. | ²² *al marge, secundo*. | ²³ Ps. 88,50. | ²⁴ Ps. 88, 48. | ²⁵ Ps. 30, 10. | ²⁶ *Segueix qui se ratllat*. | ²⁷ Io. 1,29. | ²⁸ *Segueix nos ratllat*. | ²⁹ Tit. 3, 3-5. |

*aperuisti credentibus regna celorum*³⁰». Aquest die de vuy ha mostrada lo fill de Déu la sua gran clemència e pietat en III coses meravelloses, e al humanal linatge molt profitoses, que ha fetes segons III noms que ha aquesta festa, car ella és apellada

Ephipania
Theophania
Betfania
Fagiphania

Dic interpretacions: *Epiphania ab 'epi', quod est 'supra', et 'phanos', 'aparitio' quia stella de supra aparuit regibus. Et venerunt adorare infantem in presepio. Theophania a 'theos' quod est 'Deus', et cetera. Quia revolutus XXIX annis, ut ait Lucas in capitulo III: «Erat Ihesus incipiens annorum quasi XXX³¹» habebat XXIXem annis et XIII dies. Fuit a Ihoanem in Iordane bab[t]izatus et Deus Trinitas aparuit super eum: Patre in voce, Filius in homine, Spiritus Sanctus in columbe speciem. Et tunc dedit aquis vim regenerativa. Betphania a 'bet' quod est 'domus' et cetera. Quia anno revoluto fuit invitatus ad nuptias cum mater et discipulus et ibi, deficiente vino, aqua in vinum convertit. Phagiphania a 'phagenis' quod est 'conmedere' et cetera. Quia anno revoluto de Ve panibus Ve milia hominem in deserto saciavit³². E tot açò fou gran clemència e pietat del nostro Salvador Jesús, car per la adoració dels reys la fe chathòlica pren gran fermetat e corroboració. Per lo seu baptesma dóna a les aygües virtut de regeneració o de spiritual generació³³. Per lo miracla fet en les noces aprovà stament de matrimoni, qui significa aquella còpula e ajustament inseparable qui és entre Déu e la ànima sancta. Per la pietat que hac dels hòmens morts de fam en lo desert, e axí·ls sadolà miraculosament, significa que aquels qui desemparen lo món per avorrimet e han fam de Déu seran sadolats plenàriament en la sua glòria, quia «Saciabor cum aparuerit gloria tua³⁴» in Psalmis. E considerant aquests III reys tan gran clemència e pietat ésser en aquest infant, havien rahó de sercar-lo cuytadament e fer la interrogació o demanda proposada: «Ubi est qui natus est?» et cetera. E per tal que mils vejats la ystòria dir-vos he lo seny del evangeli et cetera.*

De tot aquest evangeli he jo preses les paraules proposades, *scilicet «ubi est» et cetera.*

³⁰ *Fragment de l'himne Te Deum Laudamus.* | ³¹ Lc. 3, 23. | ³² Cf. *Legenda*, Maggioni, 131-132. | ³³ De spiritual generació *al marge.* | ³⁴ Ps. 16, 15.